ZMNE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓ KÖZPONT
ELEMZÉSEK – 2011/7
1241 Budapest Pf: 181 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58
www.svki.zmne.hu

A terrorfenyegetettségről a számok tükrében

A világ a 2001. szeptember 11-i merényletek óta tekinti a terrorizmust globális biztonsági fenyegetésnek. Az alábbi írás a terrorizmus-adatbázisok statisztikai alapján arra keresi a választ, hogy a világ terrorfenyegetettsége miként változott a 2001. szeptember 11-ét követő tíz esztendőben, és milyen jellegzetességeket mutat.

A *The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START)* által működtetett *Global Terrorism Database (GTD)* adatai szerint 2010. szeptember 11. és december 31. között 1708 terrorcselekmény történt szerte a világban, amelyeknek 2036 halálos áldozata és 3746 sebesültje volt. Ugyanezen időszakra vonatkozóan a *Pattern of Global Terrorism (PGT)* szerepét átvevő kormányzati *Worldwide Incident Tracking System (WITS)* nevű terrorizmus adatbázis 3605 terrorcselekményt, 3515 halálos áldozatot és 7794 sebesültet regisztrált. A két, egyébként a szakértők által leginkább használt és az adatgyűjtésben igen alaposnak tekinthető adatbázis adatai – jóllehet nem egészen négy hónapról van szó – meglepően eltérőek: a WITS több mint kétszer annyi terrorcselekményt, csaknem másfélezerrel több halálos áldozatot és négyezerrel több sebesültet számolt össze. Mindezzel csupán azt kívánjuk jelezni, hogy még tíz évvel 9/11 után is felettébb nehéz a dolga annak, aki valós képet kíván alkotni a világ terrorfenyegetettségéről. Döntően két ok miatt.

Az első nehézség abból adódik, hogy a 2001 után létrehozott GTD-én kívül napjainkban nincs olyan online elérhető adatbázis, amely a teljes tíz éves időszakot átfogná. Az általunk legalaposabbnak tekintett WITS-et csak 2004-ben hozták létre, de szemben a GTD-vel – amelyben 1970-től gyűjtik a terrorcselekményekre vonatkozó adatokat – ennek fenntartói nem vállalkoztak visszamenőleges adatgyűjtésre. A 2004 előtti időszakra vonatkozó adatokat is tartalmazó, az oklahomai robbantás áldozatainak családjai által 1995-ben létrehozott, havonta frissített *Terrorism Knowledge Base (TKB)* viszont 2008 márciusában megszűnt, a *RAND Database of Worldwide Terrorism Incidents (RWTI)* nevű adatbázis adatai pedig 2011. augusztus utolsó napjaiban is csupán 2008-ig vannak feldolgozva és érhetők el online.

A második nehézséget – s egyben az adatok különbözőségének egyik igen fontos okát – a terrorizmus eltérő definíciói okozzák, amelyek kulcsfontosságúak az adatbázisok adatainak összevetése során. Az általunk említett amerikai adatbázisok esetében nem is elsősorban az elvi különbségek a döntőek (tudniillik mindegyik politikailag motivált szervezett erőszaknak tekinti a terrorizmust), mint inkább az egyes cselekmények konkrét megítélése és besorolása során mutatkoz(hat)nak komoly különbségek. Például egy parlamenti képviselő üzleti vállalkozása elleni bombatámadás esetén el kell döntenie az elemzőnek, hogy vajon egy politikailag motivált terrorcselekményről van-e szó, vagy csupán „egyszerű” gazdasági érdekből elkövetett köztörvényes bűnesetről. S lássuk be: ez nem mindig könnyű. Hasonló problémával szembesülünk az olyan polgárháborúval sújtott országok esetében, mint Irak és Afganisztán, ahol gyakran igen nehéz megkülönböztetni egymástól a szervezett politikai erőszak különböző formáit (elsősorban a gerillaháborút a terrorizmustól). Gyakran tapasztalhatjuk például, hogy a terrorizmus-adatbázisok (most nem is beszélve a médiáról és politikusokról) a felfegyverzett katonák elleni támadásokat és merényleteket is a terrorcselekmények kategóriájához sorolják, jóllehet nemzetközi jogi értelemben ezek a cselekmények csak rendkívül ritka – és csak jól körülhatárolt – esetekben tartozhatnának ide, mivel túlnyomó többségükben inkább kombattáns műveletek. Szimbolikus értelemben jól érzékelteti ezt a problémát az az amerikai adminisztráció hivatalos szóhasználatában 2009 után bekövetkezett változás, amelynek során a korábbi *„counterterrorism” („terrorizmusellenes”)* kifejezést a *„counterinsurgency” („felkelésellenes)* váltotta fel.

KÉSZÍTETTE: TÁLAS PÉTER

A terrorcselekmények száma 2001 és 2010 között a különböző adatbázisok szerint

	2001	***2002***	***2003***	***2004***	***2005***	***2006***	***2007***	***2008***	***2009***	***2010***
TKB	1732	2650	1888	2571	4958	6638	4514	-	-	-
RWTI	1732	2648	1899	2647	4995	6660	4526	2846	-	-
GTD	1427	1065	1235	1143	2008	2718	3158	4769	4619	4640
PGT/WITS	348	199	190	3251	11038	14443	14435	11725	10999	11595

A különbségek és az említett nehézségek ugyanakkor korántsem jelentik azt, hogy ne tehetnénk kísérletet arra, hogy legalább tendenciaszerűen közel valós képet alkossunk a világ terrorfenyegetettségéről. A tendenciákat ugyanis – vagyis például, hogy növekedett-e vagy csökkent a fenyegetés, általában mely területek a legfenyegetettebbek – minden olyan adatbázis jelzi, amely bizonyos időintervallumon belül azonos szempontok alapján és szisztematikusan gyűjti a terrorcselekményekre és azok áldozataira vonatkozó adatokat. Jelen írásban a világ egészére vonatkozóan a legnagyobb apparátussal rendelkező *Wordwide Incident Tracking Systeme*t *(WITS)*, a bennünket különösen érdeklő európai terrorfenyegetésre vonatkozóan pedig az Europol *Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)* című, 2004-től évente kiadott jelentéseit tekintjük alapforrásoknak. Míg az előbbi írásunk elkészítésének idején 2011. március 31-ig dolgozta fel az adatait, az utóbbi 2010 végéig.

A terrorizmus, mint globális kihívás

A terrorizmust globális biztonságpolitikai kihívásnak tekintik. A biztonsági kihívásokkal kapcsolatban alapvetően két értelemben beszélhetünk globalizációról: a probléma hatását, illetve elterjedtségének gyakoriságát tekintve. Mivel a káros anyagok kibocsátása, a globális felmelegedés Földünk és az emberiség egészét érinti, a klímát és a környezetet fenyegető veszélyeket globális kihívásnak kell tekintenünk. Vannak azonban olyan kihívások és fenyegetések, melyeket nem elsősorban mindenkire kiterjedő hatásuk, hanem gyakori előfordulásuk miatt nevezhetünk globálisnak. Ilyen például az illegális migráció (illegális népességmozgás), a túlnépesedés, és ilyen a terrorizmus is. A WITS adatbázisa szerint 2004 és 2010 között a 192 ENSZ-tagállam között alábbiak szerint alakult azon országok száma, ahol legalább egy terrorcselekményt elkövettek, illetve a terrorcselekmény legalább egy áldozattal járt.

A terrorizmus által érintett országok száma 2004 januárja és 2011 márciusa között

	Merénylet miatt érintett országok		***Áldozat miatt érintett országok***	
	száma	***%***	***száma***	***%***
2004	85	44	71	36
2005	101	52	77	40
2006	98	51	83	43
2007	89	46	73	38
2008	87	45	77	40
2009	83	43	68	35
2010	78	41	64	33
2011	47	24	41	21
2004–2011	146	76	129	67

Forrás: WITS

Mint az a táblázatból látható, évekre lebontva, s pusztán statisztikai szempontból a terrorista merényletek alapján legfeljebb 2005 és 2006 (52 és 51%) kapcsán beszélhetnénk arról, hogy elterjedtségét tekintve a terrorizmus globális biztonságpolitikai probléma volt, az áldozatok alapján pedig még ekkor sem. Ha azonban a 2004 és 2011 közötti teljes időszakot nézzük, kiderül, hogy 146 országban (a világ országainak több mint háromnegyedében) követtek el legalább egy merényletet, s 129 országban (a világ országainak több mint kétharmadában) volt legalább egy áldozata a terrorizmusnak. Mindez nem csupán azt jelenti, hogy a terrorizmus valóban globális probléma, de azt is jelzi, hogy az elmúlt tíz esztendőben igen dinamikusan változott a fenyegetés kiterjedése. Érdemes megjegyezni, hogy a terrorizmus

problémájának globális jellege akkor sem változna, ha fentieknél megengedőbben 4-ben határoznánk az adott időszakban elkövetett merénylet- és áldozatszámot, mondván: a terrorizmust megszüntetni nem, csupán visszaszorítani lehet, így a társadalmaknak – akarva-akaratlanul – el kell viselniük bizonyos mértékű terrorfenyegetettséget. Fontos ugyanakkor jeleznünk, hogy 146 ország közül 43 szerepelt 2004 és 2011 között minden évben a listán, 13 pedig hat évben, a másik oldalon 31 szerepelt csupán egyetlen alkalommal, illetve további 16 mindössze két évben. Az adatbázis szerint egyébként 2004 és 2011 márciusa között összesen 79776 különböző terrortámadást hajtottak végre, ezek eredményeként 111774 ember halt, illetve 228317 sebesült meg szerte a világban, s 85304 fő esett túszul. A halott, sebesült és túsz áldozatok száma együttesen 425395 főt tett ki.

Az elmúlt esztendők terrorfenyegetettségének belső dinamikájára vonatkozóan a WITS adatai azt mutatják, hogy a világban elkövetett terrorista merényletek száma 2004 és 2006 között csaknem négy és félszeresére nőtt, a terrorcselekmények halálos áldozatainak száma 2007-ben is növekedett (2004 és 2007 között megháromszorozódott), ez követően viszont, ha eltérő mértékben is, de évről évre alacsonyabb mértéket mutatott. A merényletek száma például 2006–2009 között csaknem 24 százalékkal, a halálos áldozatok száma pedig 2007–2010 között 42 százalékkal csökkent. A 2007-es csúcsponthoz képest 2010-re 26 százalékkal csökkent a terrorista merényletek sebesültjeinek a száma is, a túszok száma a 2006-os csúcshoz képest pedig több mint 60 százalékkal. Azt is látnunk kell ugyanakkor, hogy a terrortevékenység hatékonysága, vagy másképpen fogalmazva: a terrortámadások veszélyessége a merényletek és a halálos áldozatok számának emelkedésével nem növekedett. Míg ugyanis az egy merényletre eső halálos áldozatok száma 2004-ben 2,3 fő volt, ez 2007-ben 1,6 főre, 2010-re pedig 1,1 főre csökkent.

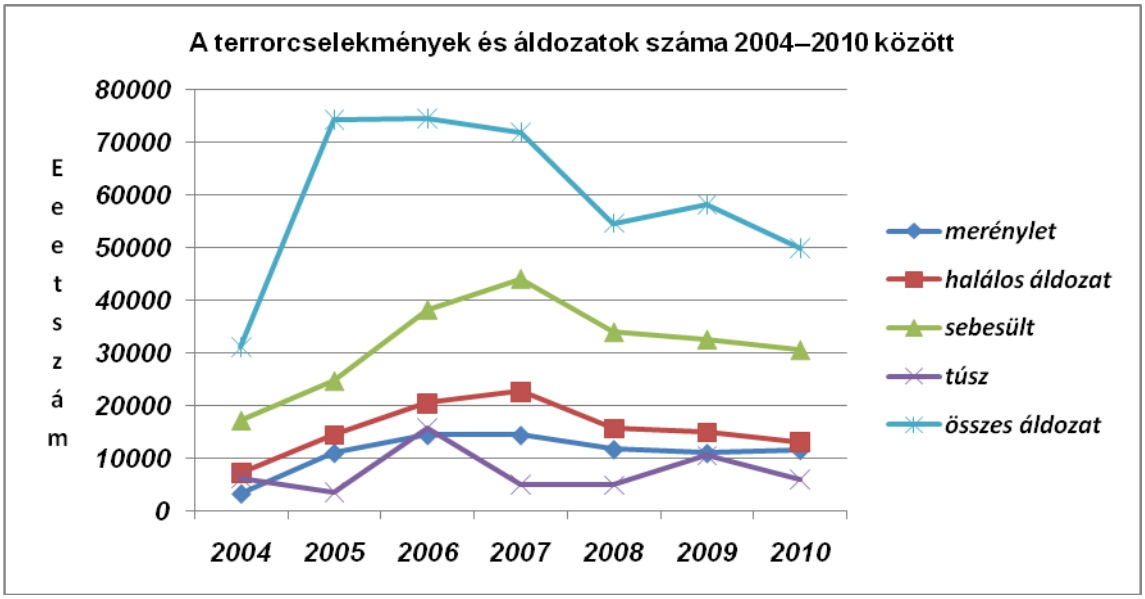

Forrás: WITS

A stratégiai jellegű merényletekről

Az egy merényletre eső áldozatok számának csökkenését azért is tartjuk fontosnak jelezni, mert a tömegmédia és a politikai közbeszéd – amelyekből a társadalmak tagjai a szélesebb környezetükre vonatkozó információkat szerezik – hajlamosak a terrorizmust a szakirodalom által ún. stratégiai jellegűnek tekintett terrorcselekményekkel azonosítani. Stratégiai jellegűnek a nagy áldozatszámmal és pusztítással járó, nagy veszteséget okozó, jelentős médiafigyelmet kiváltó, így a társadalmak csoportjaiban és tagjaiban nagy félelmet gerjesztő cselekményeket tekintjük.

Főbb stratégiai jellegű merényletek 2001 szeptembere és 2010 decembere között (5 főnél több halálos áldozatot követelő merényletek)

Áldozatszám-kategória	*Merényletek száma*	*Áldozatok száma*	*Hol (hány merénylet)*	*Melyik évben*
1000-nél több	*1*	*2982*	*WTC/USA*	*2001*
1000 és 500	*1*	*796*	*Irak*	*2007*
500 és 200	*13*	*430*	*Irak*	*2007*
		400-345	*Kongói DK (2)*	*2009*
		334	*Beszlán/Oroszország*	*2004*
		300	*Csád*	*2007*
		252	*Angola*	*2001*
		234-230	*Kongói DK (2)*	*2008*
		215	*Szadr/Irak*	*2006*
		209	*Mumbai/India*	*2006*
		202	*Bali/Indonézia*	*2002*
		202	*Szudán*	*2004*
		201	*Irak*	*2006*
200 és 100	*33*		*Irak (12)*	
			Pakisztán (5)	
			India (2)	
			Kongói DK (2)	
			Szudán (2)	
			További 10 ország (1) köztük	
		191	*Madrid/Spanyolország*	*2004*
		170	*Moszkva/Oroszország*	*2004*
100 és 5 között	*2846*		*Irak (1373)*	
			Afganisztán (374)	
			Pakisztán (238)	
			Szomália (167)	
			India (135)	
			Kongói DK (90)	
			Szudán (80)	
			Kolumbia (54)	
			Sri Lanka (45)	
			Nepál (28)	
			Algéria, Oroszország (26)	
			Fülöp-szigetek (18)	
			Irán, Uganda (17)	
			Jemen (16)	
			Nigéria (15)	
			Csád (14)	
			Izrael (10)	
			Libanon, Törökország (9)	
			Etiópia (8)	
			Közép-Afrika, Gáza (7)	
			Burma (6)	
			Burundi, Egyiptom, Indonézia, Niger,	
			Thaiföld (5)	
			Kína (4)	
			Banglades, Kenya (3)	
			Mali, Peru (2)	
			További 18 ország (1) köztük	
		56	*London/Nagy-Britannia*	*2005*
		13	*Fort Hood/USA*	*2009*
Összes	***2894***	***55324***		

Forrás: GTD, PGT, WITS, SVKI

2001. szeptember 11. azért válhatott világszerte a terrorizmus jelképévé, mert egyrészt elkövetői a történelem legnagyobb és legpusztítóbb terrortámadását hajtották végre, másrészt mert a World Trade Center tornyainak leomlását a világ a hírtelevíziók adásaiban élőben láthatta. Fontos azonban jelezni, hogy az ilyen jellegű merényletek a világszerte végrehajtott merényletek töredékét képezik.

A WITS adatai szerint 2004-2010 decembere között 2885 öt főnél több halálos áldozatot követelő merényletre került sor, melyeknek 51888 áldozata volt. Ez az adott időszakban elkövetett összes terrortámadásnak csupán 4 százalékát, az összes halálos áldozatnak pedig 46 százalékát teszi ki. Ha pedig a tömegmédiában nagy hírfelületet kapott eseményekre korlátozzuk a stratégiai jellegű terrorcselekményeket (amelyeknek az egy merényletre eső áldozatszáma 2004–2010 között átlagban 19 fő volt), arányuk még ennél is kisebb. A 2001 szeptembere és 2010 decembere közötti főbb stratégiai jellegű merényleteket összefoglaló táblázatunkban például csak azoknak a terrorcselekményeknek az esetében írtuk ki a konkrét áldozatszámot, amelyekről feljegyzéseink szerint nagy terjedelemben (több napon át) hírt adtak a magyar napilapok és televíziók is. A táblázatunkban szereplő 2889 ilyen terrortámadás közül csupán 19 ilyet találtunk, vagyis még az egyébként kisszámú stratégiai jellegű terrortámadásoknak is csupán a töredékét. Ez részben persze természetes, hiszen a magyar média figyelmét elsősorban a valóban nagy nemzetközi visszhangot kiváltó, illetve a földrajzilag közeli terrorista akciók ragadták meg.

Mindezzel csupán azt kívánjuk jelezni, hogy bár a társadalmak biztonságpercepcióját döntően a média és politikai közbeszéd alakítja a terrorizmus kapcsán is, az így kialakult kép korántsem azonos a szakértőknek a világ terrorfenyegetettségére vonatkozó képével.

A legfenyegetettebbek

Még inkább így van ez, ha térségekre és országokra lebontva vizsgáljuk az adatokat. Kiderül ugyanis, hogy a terrorfenyegetettség még 2001 és 2007 között is csupán a világ bizonyos térségeiben nőtt, néhol kétségtelenül drasztikusan (például a Közel-Keleten, Dél-Ázsiában, vagy a posztszovjet térségben), máshol viszont jelentősen csökkent (így az Egyesült Államokban és Európában is). Ha pedig az egyes országokat vesszük sorra, akkor azt látjuk, hogy az elmúlt években (2004. január és 2011. március között) a legtöbb merényletet Irakban, Afganisztánban, Pakisztánban, Indiában, Thaiföldön, Nepálban, Izraelben, Kolumbiában, Oroszországban és Szomáliában követték el. A legtöbb halálos áldozatot Irakban, Afganisztánban, Pakisztánban, Indiában, Szomáliában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, Thaiföldön, Kolumbiában, Szudánban és Oroszországban követelték a terrorcselekmények. A sebesült áldozatok tekintetében Irak, Pakisztán, Afganisztán, India, Szomália, Thaiföld, Oroszország, Kolumbia, Nepál és Izrael, a túsz áldozatok tekintetében Nepál, Pakisztán, India, Irak, Szomália, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Afganisztán, a Gázai övezet, Kolumbia és a Fülöp-szigetek a tíz legfenyegetettebb ország sorrendje. Az összes (halott, sebesült, túsz) áldozat szempontjából pedig Irak, Nepál, Pakisztán, Afganisztán, India, Szomália, Thaiföld, Kolumbia, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Oroszország került az első tíz legfenyegetettebb ország közé. Az összes kategória első tíz helyezettjét összevetve megállapíthatjuk, hogy világ legfenyegetettebb országainak körébe összes csupán 14 ország tartozik. Valamennyi kategóriában 90 százalék feletti ezeknek az országoknak a részesedése a világ egészének terrorfenyegetettségéből. Területileg ez elsősorban a Közel-Keletet és Dél-Ázsiát jelenti, hiszen az itt található országokban követték el a világ terrorcselekményeinek 83 százalékát, innen került ki a halottak 84, a sebesültek 85, a túszok 89 és az összes áldozat 86 százaléka. Mint az a stratégiai jellegű terrorcselekményeket összegfoglaló táblázatunkból kiderül, a 2001 és 2010 között elkövetett ilyen jellegű 2885 cselekményből 2638-at (91%) az első tízbe tartozó országokban követtek el.

A legfenyegetettebb országok közül kettővel – Irakkal és Afganisztánnal – külön is foglalkoznunk kell. Részben azért, mert a NATO keretében itt hazánk katonái is jelen vannak, részben pedig azért, mert 2004 és 2011 között e két országban követték el a világ terrorcselekményeinek 45 százalékát, innen került ki a halottak 56, a sebesültek 57, a túszok 9 és az összes áldozat 47 százaléka. Az, hogy a túszok kivételével két olyan ország „termeli ki” világ

terrorcselekményeinek és áldozatainak közel felét, amelyekben a nemzetközi közösség fegyveresei a stabilitás megteremtésének jelszavával tevékenykednek, úgy véljük, önmagában is kínos. Ami ennél is kínosabb: a különböző adatbázisok egyértelműen azt mutatják, hogy Afganisztánban 2002-től, Irakban pedig 2003 nyarától szaporodtak meg, illetve váltak rendszeressé, s 2004-2005-től váltak tömegessé (napi egynél magasabb számúvá) a terrorcselekmények. Ez azt jelenti – bármilyen kellemetlen is kimondani –, hogy a nemzetközi közösség ezen országokkal szembeni fellépése is hozzájárul a terrorfenyegetettség fokozódásához ezekben az országokban, elsősorban azzal, hogy a megdöntött rendszerek helyére képtelen volt stabil államhatalmat állítani.

Ha Irakot és Afganisztánt kiegészítjük az utóbbival szomszédos Pakisztánnal, melynek terrorfenyegetettségét (a két ország államhatárait figyelmen kívül hagyó közös társadalmi, szociális, etnikai és vallási infrastruktúra miatt) döntően befolyásolják az afganisztáni történések, a három országnak a világ terrorizmusából való részesedési aránya tovább növekszik. A merényletek esetében 54%-ra, a halálos áldozatok esetében 65%-ra, a sebesültekében 66%-ra, a túszokéban 15%-ra, az összes áldozat esetében pedig 56%-ra.

A leginkább terrorfenyegetett országok tízes listája, 2004–2011

Ország	*Támadás szám*	*Halálos áldozat*	*Sebesült*	*Túsz*	*Összes áldozat*
Irak	25985	50226	111969	4555	166750
Nepál	3767	1260	3653	48709	53622
Pakisztán	7395	9946	20907	5595	36448
Afganisztán	10023	12775	18494	2988	34257
India	6215	6992	14108	5154	26254
Szomália	2182	5233	10766	3382	19381
Thaiföld	4305	3156	5698	80	8934
Kolumbia	3033	2759	4015	1768	8542
Kongói Demokratikus Köztársaság	546	3480	1526	3199	8205
Oroszország	2190	2260	5111	214	7585
Fülöp-szigetek	1623	1608	2313	1348	5269
Szudán	376	2611	1261	1215	5087
Gázai övezet	1241	236	1615	2590	4441
Izrael	3476	235	3648	6	3889
Összes a világon	***79766***	***111774***	***228317***	***85304***	***425395***
Első 10 ország	*72357*	*102777*	*205084*	*80803*	*388664*
Első 10 ország %	*91%*	*92%*	*90%*	*95%*	*91%*
Közel-Kelet Dél-Ázsia	66588	94278	194432	75622	364332
Közel-Kelet Dél-Ázsia %	83%	84%	85%	89%	86%
Irak, Afganisztán	*36008*	*63001*	*130463*	*7543*	*201007*
Irak, Afganisztán %	*45%*	*56%*	*57%*	*9%*	*47%*
Irak, Afganisztán, Pakisztán	*43391*	*72920*	*151320*	*13138*	*237378*
Irak, Afganisztán, Pakisztán %	*54%*	*65%*	*66%*	*15%*	*56%*
Első 10 muszlim országai	59083	90514	187879	25699	304092
Első 10 muszlim országai %	74%	81%	82%	30%	71%
Első 10 muszlim országai (Irak és Afganisztán nélkül)	23075	27513	57416	18156	103085
Első 10 muszlim országai (Irak és Afganisztán nélkül) %	29%	25%	25%	21%	24%
Első 10 muszlim országai (Irak és Afganisztán/Pakisztán nélkül)	15692	17594	36559	12561	66714
Első 10 muszlim országai (Irak és Afganisztán/Pakisztán nélkül) %	20%	16%	16%	15%	16%

Forrás: WITS

Az iszlámista terrorizmusról

Az elmúlt években a nyugati közvélemény egyértelműen az iszlámista terrorizmust tekintette a világot fenyegető terrorizmus legveszélyesebb típusának. Olyannyira, hogy az első híradások és kommentárok Anders Behring Breivik oslói/utoyai merénylete kapcsán is az iszlámista terroristákat sejtették az akciók háttérében. A WITS adatai első pillantásra megerősíteni látszanak az iszlámista terrorizmussal kapcsolatos nyugati közhiedelmet. 2004 és 2011 között a világon elkövetett összes terrorista merénylet 80 százalékát követték el muszlim többségű, vagy jelentős (10%-nál nagyobb) muszlim kisebbséggel rendelkező országban. Innen került ki a halálos áldozatok 80, a sebesültek 90, a túszok 34, és az összes áldozat 78 százaléka. Ha csupán a terrorfenyegetett országok első 10-ében szereplő államokat vesszük alapul, az arány akkor is igen magas marad (merényletek 74, halottak 81, sebesültek 82, túszok 30, összes áldozat 71%). Ha azonban ezen országok közül kiemeljük Irakot és Afganisztánt (ahol – mint említettük – a nemzetközi közösség maga is hozzájárul a terrorfenyegetettség szintének emelkedéséhez), a muzulmán országok részesedési aránya már korántsem olyan kiugró, ami indokolná az iszlámista terrorizmusnak a közvéleményben élő képét. Irak és Afganisztán nélkül ugyanis az első 10-ben szereplő muszlim többségű, vagy jelentős muszlim kisebbséggel rendelkező országok csupán a merényletek 29, a halálos áldozatok és a sebesültek 25, a túszok 21, s az összes áldozat 24 százalékával részesednek a világ terror-fenyegetettségi mutatóiból. Pakisztánnal értelemszerűen tovább csökkenthető az első 10-en belüli muszlim részesedés aránya: a merényletek 20, a halottak és a sebesültek 16, a túszok 15, és az összes áldozat 16 százalékára. Valamennyi muzulmán államot tekintetbe véve a világ muzulmán népességének 14,8 százalékát kitevő Irak, Afganisztán és Pakisztán nélkül a muzulmán többségű, vagy jelentős muzulmán kisebbséggel rendelkező országokban 2004 januárja és 2011 márciusa között a világ összes terrorcselekményeinek 26 százalékát követték el. Innen került ki a halálos áldozatok 15, a sebesültek 24, a túszok 19, és az összes áldozat 22 százaléka. Ez pedig nem különösebben kiemelkedő arány, ha figyelembe vesszük, hogy a világ lakosságának mintegy 23 százaléka muzulmán vallású.

Sikeres, sikertelen és leleplezett merényletek az Európai Unió területén 2006–2010 között terrorizmus-típusok szerint

	Iszlámista	***Szeparatista***	***Szélső-bal***	***Szélső jobb***	***„Single issue”***	***Egyéb***	***Összes***	***%***
Spanyolország	0	875	65	0	0	17	***957***	46
Franciaország	0	846	0	0	6	35	***887***	42,6
Görögország	0	5	75	0	1	1	***82***	3,9
Nagy-Britannia	0	4	0	0	0	41	***45***	2,2
Olaszország	1	2	31	0	0	7	***41***	2
Németország	2	15	14	0	2	0	***33***	1,6
Ausztria	0	6	2	0	1	6	***15***	0,7
Magyarország	0	0	0	4	0	4	***8***	0,4
Dánia	3	0	0	0	0	2	***5***	0,2
Írország	0	3	0	0	0	0	***3***	0,15
Portugál	0	0	1	1	0	0	***2***	0,1
Lengyelország	0	0	0	1	0	0	***1***	0,05
Svédország	1	0	0	0	0	0	***1***	0,05
Belgium	0	0	0	0	0	1	***1***	0,05
Összes	***7***	***1756***	***188***	***6***	***10***	***114***	***2081***	***100***
%	0,3	84,4	9	0,3	0,5	5,5	***100***	

Forrás: Europol TE-SAT

Az iszlámista terrorizmustól való félelem különösen nem látszik indokoltnak az európai társadalmak esetében. Részben, mert a WITS adatai szerint az Európai Unió országaiban 2004 januárja és 2011 márciusa között elkövetett 1573 merénylet a világ összes terrorcselekményének csupán 1,97, a 290 halálos áldozat 0,26, a 3276 sebesült 1,43, a 22 túsz 0,02, az összesen 3588 áldozat pedig 0,84 százalékát tette ki. (Az egy merényletre eső halálos ál-

dozatok száma az EU területén ebben az időszakban 0,03 volt.) Vagyis az EU terrorfenyegetettsége a világ más tájaihoz képest általában véve is elenyészőnek volt tekinthető. Másrészt azért sem indokolt, mert az Europol TE-SAT jelentései szerint a 2006 januárja és 2010 decembere közötti 2081 sikeres, sikertelen és leleplezett merénylet közül csupán 7, a tagországok által jelentett esemény volt iszlámistának nevezhető.

Európa terrorfenyegetettsége kapcsán érdemes megemlíteni azt is, hogy a 2001 és 2011 között elkövetett stratégiai jellegű (5 halálos áldozatnál többet követelő) merényletek közül csupán a 2004-es madridi és 2005 londoni merényleteket követték el az unió területén, igaz, ezeket valóban iszlámista terroristák követték el. (Norvégia, amely a 77 áldozatot követelő oslói/utoyai merénylettel került fel a stratégiai jellegű terrorcselekmények listájára, nem EU-tag.) Ez egyben azt is jelenti, hogy a madridi és londoni merényletek nélkül (melyeknek együtt 248 halálos áldozata és 2750 sebesültje volt) tovább javulnak az EU tagországainak általános veszteségmutatói. Olyannyira, hogy az európai terrorizmust több szakértő is olyan ún. jelképes terrorizmusnak tekinti, melynek fő célja nem annyira a konkrét veszteségokozás, mint inkább a figyelemfelhívás és a virtuális félelemkeltés a médián keresztül.

A WITS adatai szerint 2004 januárja és 2011 márciusa közt világ terrorcselekményeinek áldozatai között is többnyire a korábban jelezett tízes listán szereplő országok állampolgárait találjuk. A halálos áldozatok nemzetiségét tekintve Irak, Pakisztán, India, Szomália, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Thaiföld, Kolumbia, Szudán, Oroszország és a Fülöp-szigetek állampolgárai állnak a legnagyobb veszteséget szenvedett országok listájának első tíz helyén. Ők teszik ki az össze halálos áldozat 77 százalékát. A sebesültek esetében Irak, Pakisztán, Afganisztán, India, Szomália, Oroszország, Kolumbia, Izrael és Nepál a sorrend, igaz, közöttük szerepel hatodik helyen az ismeretlenek 5389 főt kitevő tétele. A nemzetiség tekintetében ismertek még így is a 84 százalékát adják ennek a kategóriának. Az elejtett túszok tekintetében nepáliak, pakisztániak, indiaiak, irakiak, szomáliaiak, kongóiak, afgánok, palesztinok és Fülöp-szigetiek vannak az élen (91%), míg az összes áldozat 85 százalékán Irak, Nepál, Pakisztán, Afganisztán, India, Szomália, Thaiföld, Kolumbia, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Oroszország osztozik. A nemzetiséget tekintve első nyugati állam a halálos áldozatok listáján az Egyesült Államok (404), a sebesültekén és az összes áldozatén pedig Spanyolország (2154, illetve 2386).

Az áldozatok között a tízes listán szereplő, muzulmán többségű vagy jelentős muzulmán kisebbséggel rendelkező államok állampolgárai teszik ki a halálos áldozatok 71, a sebesültek 79, a túszok 29, illetve az összes áldozat 70 százalékát. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az ezekben az országokban elkövetett merényletek áldozatainak csupán 1 százalékát teszik ki a külföldiek, továbbá azt mutatja, hogy iszlámista terrorizmus túlnyomóan napjainkban is lokális és nemzeti jellegű.

Azon áldozatok között, akiknek sikerült megállapítani a felekezeti hovatartozását, a muszlimok alkotják a legnagyobb csoportot (5,7%), de ennél figyelembe kell vennünk, hogy a két legnagyobb létszámot az ismeretlenek (53,7%), továbbá azok az áldozatok alkotják, akik esetében nem került feltüntetésre a felekezeti hovatartozás (37,9%). Mivel azonban a terrorfenyegetésnek leginkább kitett országok között – mint korábban jeleztük – több muszlim többségű, vagy jelentős muszlim kisebbséggel rendelkező ország szerepel, feltételezhetjük, hogy az áldozatok között adatbázisban szereplőnél jóval nagyobb a muzulmán vallású áldozatok aránya.

Fenyegetettség és fenyegetettség-percepció

Arnold Wolfersnek, a nemzetközi kapcsolatok realista iskolája egyik alapító teoretikusának munkássága óta tudjuk, hogy egy-egy közösség biztonsághoz fűződő viszonyában milyen kiemelkedő szerepe van a percepciónak – vagyis annak, hogy egy-egy közösség miként ítéli meg a saját és a környezete biztonságát. Ezt napjainkban a tömegmédia és politikai közbeszéd befolyásolja elsősorban. A szeptember 11-i terrortámadások óta az Egyesült Államok és Európa társadalmai a terrorizmust tekintik az egyik legsúlyosabb biztonságpolitikai fenyegetésnek. Bármit is sugalljanak azonban a biztonságpercepciót döntően befolyásoló tényezők, bármi is legyen egy-egy társadalom percepciója a terrorizmusról, a terrorfenyegetettség

értelmezésekor a száraz tényeket is érdemes figyelembe venni. Ezekből pedig az elmúlt évtizedre vonatkozóan az alábbiakat olvashatjuk ki:

- 2007 óta egyértelműen csökken a világ terrorfenyegetettsége (a terrorizmus hatékonysága pedig már az ezt megelőző években is csökkent);
- A terrorizmus viszonylag kevés számú országban (14-15), jól körül határolható térségekben (főként a Közel-Keleten és Dél-Ázsiában) jelent állandósult biztonságpolitikai problémát;
- a két legfenyegetettebb országban (Irakban, Afganisztánban) az ottani korábbi rendszerek felszámoló nemzetközi beavatkozás következtében váltak állandóvá és rendszeressé a terrortámadások (s ennek tanulságaként napjainkban különös figyelmet kell szentelni az észak-afrikai térség rezsimváltó államainak, elsősorban Líbiának);
- Irak és Afganisztán, továbbá az ide köthető Pakisztán nélkül a „muszlimok" részesedése a világ terrorcselekményeinek elkövetésében nagyjából részarányuknak megfelelő, és a közhiedelemmel ellentétben nem kiemelkedő;
- részben Irak és Afganisztán miatt, továbbá, mert az iszlámista terrorizmus a közvélekedéssel ellentétben az elmúlt évtizedben is helyi jellegű maradt, a 2001 szeptembere utáni iszlámista terrorizmus leginkább a muzulmán társadalmakat fenyegeti;
- az Egyesült Államok és az Európai Unió – az itt elkövetett stratégiai jellegű terrortámadások (2001 – New York, 2004 – Madrid, 2005 – London) ellenére – az elmúlt évtized során világ csekély mértékben terrorfenyegetett térségei közé tartozott.

Függelék: Irak, Afganisztán és Pakisztán terrorfenyegetettsége 2004-2011

	Merénylet	***Halott***	***Sebesült***	***Túsz***	***Összes***
		Irak			
2004	927	2916	6454	224	9594
2005	3344	7612	11990	441	20043
2006	6608	13296	23719	1802	38817
2007	6210	13612	28845	1557	44014
2008	3255	5013	13693	371	19077
2009	2458	3654	13168	47	16869
2010	2687	3363	11689	56	15108
2011	492	758	2405	57	3220
		Afganisztán			
2004	151	289	349	25	663
2005	495	681	756	113	1550
2006	962	1251	2109	171	3531
2007	1122	1952	2405	290	4647
2008	1219	1997	2891	600	5488
2009	2124	2779	4192	617	7588
2010	3341	3206	4879	953	9038
2011	609	620	913	219	1752
		Pakisztán			
2004	150	274	932	2	1208
2005	449	327	591	30	948
2006	372	335	910	27	1272
2007	889	1338	2645	285	4268
2008	1837	2293	4290	1262	7845
2009	1916	2670	5948	3366	11984
2010	1332	2153	4522	422	7097
2011	442	531	1025	201	1757
Irak, Afganisztán, Pakisztán	*43391*	*72920*	*151320*	*13138*	*237378*
Világ összes	**79766**	**111774**	**228317**	**85304**	**425395**
Irak, Afganisztán, Pakisztán %	*54%*	*65%*	*66%*	*15%*	*56%*
Összes muszlim ország %	*80%*	*80%*	*90%*	*34%*	*78%*
Összes muszlim ország Irak, Afganisztán, Pakisztán nélkül %	*26%*	*15%*	*24%*	*19%*	*22%*

Forrás: WITS

Budapest, 2011. szeptember 5.

KÉSZÍTETTE: TÁLAS PÉTER